

RADIO TRST A

■ PETEK, 12. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Halo, dober dan! Tu 362875; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Vladimir Bartol: Ettore Mangialupi, protagonist Tržaških humoresk; 12.40 Koroška poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Pravljice, pesmice in še kaj...«; 14.30 Od Milj do Devina; 15.30 Mladi val; 16.45 Postni govori; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

■ SOBOTA, 13. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Vladimir Bartol: Ettore Mangialupi, protagonist Tržaških humoresk; 12.00 Ta rozajanski glas — Oddaja iz Režije; 12.45 Glasnik Kanalske doline; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nediški zvon; 15.00 Ciril Zlobec: »Italijanska srečanja slovenskega pesnika«; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Janez Povše: »Srečanja z Marjanom Rožancem«.

■ NEDELJA, 14. marca, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 »Skrivnost šepetajočega otoka«; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Janez Povše: »Srečanja z Marjanom Rožancem«; 16.00 Šport in glasba; 17.00 Z naših priridev.

■ PONEDELJEK, 15. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Jugoslavija po letu 1945; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Odrpta knjiga. »Ženska v ospredju«; 12.00 Taborišče Gonars; 12.40 Srečanje okteta Primorske v Ricmanjih; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nagradna abeceda, radijska kviz oddaja za otroke; 15.30 Mladi val; 16.45 Postni govori; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

■ TOREK, 16. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Zvočna ropotarnica, glasovi in zanimivosti iz radijskega arhiva; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Odrpta knjiga. »Ženska v ospredju«; 12.40 Srečanje okteta Primorske v Ricmanjih; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 »Zgodba za popotnico«.

■ SREDA, 17. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Narodnostni trenutek Slovencev; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Odrpta knjiga. »Ženska v ospredju«; 12.00 Z zdravo hrano do zdravega duha; 12.40 Srečanje okteta Primorske v Ricmanjih; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Na goriškem valu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na goriškem valu; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 »Svojo poslednjo voljo pri zdravi in čisti pameti izrekam« — odnos do življenja in smrti v kmečkih oporokah.

■ ČETRTEK, 18. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Obtoženci 2. tržaškega procesa; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Odrpta knjiga. »Ženska v ospredju«; 12.00 V deželi čarobne palice; 12.40 Srečanje okteta Primorske v Ricmanjih; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Četrtkova srečanja.

Svetovni slovenski kongres vabi na srečanje

Deželni odbor Svetovnega slovenskega kongresa bo za člane kakor tudi vse zainteresirane pripravil srečanje z naslovom »**Kam s Svetovnim slovenskim kongresom**«. Ob tej priložnosti naj bi v živi razpravi preverili opravljeno delo organizacije, ki je bila pred skoraj dvema letoma ustanovljena v Gorici — seveda za našo deželo. Junija 1991 so se v Ljubljani srečali predstavniki Slovencev iz vsega sveta in tedaj je, kot je znano, izbruhnila vojna znotraj bivše Jugoslavije. Potem so se zvrstili glavni odbori v Ljubljani, v Celju, na Bledu in pred nedavnim spet v Ljubljani. Pokazalo se je, da je osamosvojitve Republike Slovenije in njeno mednarodno priznanje izpolnilo skoraj polovico programa Svetovnega slovenskega kongresa. Ta srečna okoliščina je po-

Predstavnika Ssk pri novem prefektu Cannarozzu

Deželni tajnik in deželni svetovalec slovenske skupnosti Ivo Jevnikar ter pokrajinski tajnik Martin Breclj sta bila v ponedeljek, 8. t.m., na vljudnostnem obisku pri novem tržaškem prefektu dr. Lucianu Cannarozzu. Izrekla sta mu najboljša voščila in ga obenem opozorila na še odprta vprašanja, ki zadevajo slovensko narodnostno skupnost na teh tleh, predvsem pravico do rabe slovenskega jezika v javnih upravah in problem zagotovitve zastopništva manjšine v okviru volilnih reform, omenila pa sta tudi pogajanja med Italijo in Slovenijo glede zaščite manjšin.

stavila pred organizacijo nove naloge: povezovanje Slovencev širom sveta, približevanje različnih političnih stališč, prizadevanje za pravičnejši zakon o državljanstvu, priprava na zakon o Slovincih brez državljanstva. V naši deželi, se pravi v našem zamejstvu, smo med drugim izpostavili vprašanje skupnega organa vseh različno mislečih Slovencev, ki bi lahko učinkovito deloval za naše pravice v težkih časih velikih sprememb širom po svetu. Ena od nalog je tudi močnejše vplivanje na vse tiste matične institucije, ki lahko bistveno prispevajo k boljšemu povezovanju Slovencev doma in po svetu. Pa vendar čakajo kongres nemara še odgovornejše naloge. V živi in odkriti razpravi na srečanju »**Kam s Svetovnim slovenskim kongresom**«, ki ga bo uvedel prof. Jože Pirjevec, naj bi

poiskali novih spodbud in idej, ovrednotili opravljeno delo, predvsem pa zastavili nove načrte.

Srečanje bo v četrtek, 18. marca, ob 20. uri v Domu Brdina na Opčinah. Vabljeni vsi, ki razmišljajo o učinkovitejših odločitvah Slovencev, pri nas, v matični domovini in po svetu.

* * *

Kučan in Peterle na obisku v Parizu

Predsednik republike Slovenije je v spremstvu zunanjega ministra Peterleta opravil uradni obisk v Parizu. Imel je pogovore s predsednikom Mitterandom, ki se je predvsem zanimal za razvoj krize v Bosni in Hercegovini ter na vsem ozemlju nekdanje Jugoslavije.

Predsednik Mitterand je nato odpotoval v Združene države, kjer ga je sprejel predsednik Clinton. Ta je s francoskim državnikom proučil stanje v Bosni in Hercegovini in na tiskovni konferenci naglasil, kako njegova vlada nasprotuje vojaškim posegom, da pa bo nadaljevala s pošiljanjem pomoči iz letali. Predsednik Clinton je pristavil, da se mora njegova vlada pripraviti na akcijo, ki bo nujna v trenutku, ko bodo vse zainteresirane strani pristale na mirovni načrt Wanca in Owna. Ta načrt bo treba izvesti tudi s pomočjo sile, je še dejal. S temi izvajanjmi se je strinjal tudi francoski predsednik Mitterand.

Medtem postaja čedalje bolj vroče na hrvaškem kriznem območju. Srbske sile napadajo v zaledju Zadra in Šibenika in ni jasno, kakšen je pravzaprav njihov zadnji cilj.

Ssk ponovno vložila priziv proti razdelitvi volilnih okrožij

Pokrajinsko vodstvo Slovenske skupnosti je v sredo, 10. t.m., sklicalo na tržaškem sedežu agencije ANSA tiskovno konferenco, na kateri so strankini predstavniki razložili vzroke priziva na Deželno upravno sodišče (TAR) zaradi razdelitve volilnih okrožij v tržaški pokrajini. Priziv je sestavil pokrajinski podtajnik Ssk Peter Močnik, ki je predvsem podčrtal, da je dosejanja razdelitev volilnih okrožij za tržaški pokrajinski svet protiustavna, predvsem zato, ker krši enakopravnost vseh državljanov in načelo enotnosti državnega ozemlja, kot ju določajo člani 3, 5 in 128. V Italiji namreč obstaja zakon št. 122 iz leta 1951, po katerem ne sme biti na področju ene občine izvoljena več kot polovica članov pokrajinskih svetov. Za tržaški pa to ne velja, saj je kar 21 od skupnih 24 svetovalcev iz tržaške pokrajine. Za to »izjemo« nosi odgovornost nekdanji generalni komisar za tržaško pokrajino Giovanni Palamara, ki je zasedal to mesto po vrnitvi Italije. Razlogi za takšno ravnanje, ki so bili morda za tista leta razumljivi, so povsem odpadli sedaj, ko v neposredni sosesčini Italije stoji demokratično urejena Slovenija.

Priziv je bil sestavljen ob razpisu pokrajinskih volitev za 28. in 29. marec, ker pa so bile v volitve odložene, ga je morala Ssk ponovno vložiti.

Tudi to spada v zgodovino odnosov...



To pomeni, da je uradna italijanska oblast tedaj natančno vedela, katera področja so v narodnostnem in jezikovnem pogledu izrazito slovenska ali mešana, kot je tudi natančno vedela, kateri fantje pripadajo slovenski jezikovni skupnosti. Pomot je bilo, kot vemo iz lastne izkušnje, zelo malo in so bile le izjema.

Res je, da je bila velika večina ozemlja, po katerem se je pred 50 leti izvajala svojevrstna mobilizacija, tudi po zaslugi tedanjih mobilizirancev priključena matični državi. Prav tako pa drži, kako so za lase privlečene trditve, ki jih še slišimo, češ da bi bilo treba pravzaprav šele ugotoviti, kdo in kje so pripadniki slovenske manjšine v Italiji (danes namreč). V kakem arhivu prav gotovo še hranijo sezname, na osnovi katerih so orožniki na začetku marca leta 1943 trkali v zgodnjih jutranjih urah na vrata naših domov širom vse Primorske in materam ter očetom trgali iz rok njihove otroke, da so morali negotovi usodi naproti. Marsikateri teh otrok starši niso nikdar več videli.

Prav je, da se je skupina mobilizirancev — zdaj se ti bližajo sedemdesetletnici — spomnila teh dogodkov s posebnim srečanjem v Gabrovcu pri Trstu, a bi bilo tudi prav, če bi se ti dogodki tudi proučili in osvetlili iz vseh zornih kotov. Tudi to sodi v našo zgodovino in zgodovino odnosov med Slovenci in Italijani v naših krajih.

Pogovor z Jelko Cvelbar o Skladu Mitja Čuk in Škratu

Delo in prizadevanja za tiste, ki ne bodo nikoli prvaki

Jelko Cvelbar poznajo vsi, ki se tako ali drugače srečujejo z vzgojnimi problemi. Znana je kot ena glavnih sil Sklada Mitja Čuk z Opčin in kot duša revije Škrat, ki postaja iz meseca v mesec zanimivejši. O njenem delu in načrtih smo gospe Jelki Cvelbar postavili nekaj vprašanj.



Skład Mitja Čuk, ki že vrsto let deluje na Opčinah, je postal skorajda nepogrešljiva organizacija. Delo, ki ste ga opravili, je res dragoceno in hvale vredno. Ali lahko za naš list v nekaj besedah povzamete najpomembnejše trenutke v delovanju Sklada?

V taki organizaciji, kakršna je naša, je pravzaprav vsak trenutek pomemben, kajti brez sprotnega udejstvovanja, prizadevanja, skrbi — skratka vztrajnega dela, bi Sklada Mitja Čuk ne bilo.

Najodgovornejši trenutki so bili tisti, ko smo brez prave podpore javnega organizma (takrat je bila to Tržaška občina, ki je obljubljala, vendar je odlagala dan podpis konvencije) odprli Vzgojnozaposlitveno središče za prizadete otroke nad 16. letom starosti, ne da bi čakali dne, ko bi nam javna uprava dodelila denar vsaj na papirju. Nekaj pogumnih med nami je podpisalo zadolžitev v banki in služba za slovenske prizadete mladostnike in njihove družine je stekla. V službo smo vzeli sedem oseb in če se dobro spomnim, sva nekaj mesecev, dokler nismo podpisali obljubljen konvencije z Tržaško občino, vsaj dve (predsednica in koordinatorka središča) nemirno spali, zaradi velike odgovornosti, ki sva si jo naložili na ramena.

Drugi zelo delikaten trenutek je bil ob nakupu stavbe za naš sedež. Tudi takrat smo morali ukrepati in tvegati na svojo roko. Pri tem so se izkazali vsi odborniki. Skoraj leto dni smo morali namreč čakati od vojaških oblasti dovoljenje za nakup, s katerim bi lahko izgotovili kupoprodajno pogodbo in sklenili v banki hipotečno posojilo. V tistem letu pa, ko tega dovoljenja še ni bilo, smo za posojilo jamčili sami.

Za Sklad je bil zato letošnji januar, ko smo po štirih letih, namesto po desetih, odplačali stavbo na Proseški ulici, zelo pomemben trenutek. Uspelo pa nam je izplačati prej, ne zaradi tega, ker bi bili tako polni finančnih virov, pač pa zaradi prizadevnosti in vztrajnosti dela za tiste, ki jih marsikdo »še povoha ne«. Za tiste, ki ne bodo nikoli sodelovali pri elitnih vaških društvih, niti postali smučarski, telovadni, kotalkarski kakršnikoli drugi prvaki. Za tiste, za katere veliko daš, da boš ob neznatnem uspehu občutil globoko človeško zadoščenje. Pri tem nam je seveda v tem, konkretnem primeru, stala ob strani tudi Hranilnica in posojilnica z Opčin.

In da ne bo odgovor na vaše vprašanje predolg: veliko zadoščenja in zelo pomemben trenutek je tudi takrat, ko ob koncu šolskega leta vsi ali vsaj večina tistih otrok, ki obiskujejo Skladove pošolske dejavnosti, izdela v šoli. Očitno razumevanje in upoštevanje, ki ga doživijo ob naših vzgojiteljih, rodi sadove, kar lahko ugotovimo predvsem zadnja leta.

Nad vse pomembna je bila tudi realizacija kratkometražnega filma v režiji Marka Sosiča »Pomagajmo otrokom«, ki prikazuje delovanje in probleme, s katerimi se Sklad ukvarja.

Ste vse to zmogli z lastnimi sredstvi in silami ali vam je kdo priskočil na pomoč?

Lastna sila in sredstva, ki jih znamo sami ustvariti, so osnova za to, kar smo dosegli. Sicer pa moram ugotoviti, da so ljudje Skladu kar precej naklonjeni. Prav gotovo ne zaradi lepšega, pač pa zato, ker vidijo rezultate. Številnim posameznikom, ki nas podpirajo, se ne bomo mogli nikoli dovolj zahvaliti, ker nam pomenijo tudi moralno pomoč.

Nekatere banke nam pridejo na roko vsaj kar se tiče olajšav pri dodeljevanju posojil, brez katerih bi ne mogli izkoristiti deželnih prispevkov, ker ti prihajajo z zamudo, večkrat ob koncu leta, osnovni pogoj pa je, da jih uporabimo v tekočem letu. Omeniti moram predvsem tri, in sicer Hranilnico in posojilnico z Opčin, Tržaško kreditno banko in tržaško Casso di Risparmio. Pri nekaterih drugih je bilo naše trkanje zaman, češ da ne spada v njihovo področje, čeprav Sklad Mitja Čuk ni openska ustanova, pač pa ustanova, ki je namenjena deželni razsežnosti in se v njej že udejstvuje.

V Gorici imamo namreč že tudi svoj naslov, že vrsto let pa posegamo tja s svojimi podporami in udejstvovanjem.

Kar se tiče javnih prispevkov, že tri leta prejemo za delovanje Sklada isto vsoto, ki nam krije nekaj manj kot 20% upravnih stroškov in stroškov za osebje, tako za vodenje sedeža Sklada kot za razne pobude, med ka-

terimi sta slovensko poletno središče na Opčinah in specialistični posegi, svetovalnica, seminarji za osebje in zunanje poslušalce ter strokovna predavanja itd.

Kar se tiče drugih prispevkov je zelo problematično: stavba, na primer, ki smo jo pravkar odplačali, že krepko kliče po zidarski obnovi in funkcionalni ureditvi. Toda še sedaj ne vemo, od kod bomo lahko črpali sredstva za tako nujna in neobhodna dela. Urade Sklada smo morali začasno preseliti iz lastne stavbe v najete prostore, zato, da so ostali nekateri še »zdravi« prostori na razpolago Vzgojnozaposlitvenemu središču. Toda tudi stanje teh »zdravih« prostorov se iz meseca v mesec zelo hitro slabša — ponekod je odpadel omet s stropa.

Zdi se, da naše prošnje nimajo pravega priporočnika. Morda tudi zato ne, ker nas, glede na to, da nismo vključeni v nobeno slovensko krovno organizacijo v Zamejstvu, ne upoštevajo dovolj tehtno pri delitvi sredstev za Slovence v Italiji. Simptomatično je denimo dejstvo, da Strajnova knjiga, ki naj bi temeljito upoštevala vse »slovensko« v Italiji, nikjer ne omenja Sklada Mitja Čuk. Avtor se je sicer nekoč, baje, ustno opravičil, češ da je na nas pozabil.

Vendar tudi manjši znaki kažejo na neko površnost pri obravnavanju Sklada. Galebov dnevnik, v času, ko je objavljal vse telefonske številke ustanov koristnih za otroke in mladostnike, tudi ni uvrstil Sklada mednje in še bi lahko naštevala, če ne bi taka natančnost v naši slovenski sredini lahko bolj škodila kot koristila...

Vi ste obenem odgovorna urednica mesečnika Škrat, ki pri naša vrsto zanimivih novic tako za otroke kot za odrasle. Kako je prišlo do te zamisli in ali ste z odzivom bralcev zadovoljni ali pa ste pričakovali kaj več?

Že vrsto let pišem članke za rubriko Sklada v Primorski dnevnik. Prostor, ki mi je odmerjen, ne dovoljuje obsežnejše obravnave problemov, pa tudi ne vseh vprašanj v zvezi z otroki. Zato sem že pred leti začela gojiti misel na samostojno revijo, namenjeno staršem, vzgojiteljem in otrokom. Revija je nastala, ko sta se srečali dve sorodni ideji. Škrata sva si zamislili z Nadjo Kriščak (z njo sva se dobro poznali že iz pripravniških let v uredništvu Primorskega dnevnika) in ga realizirali. Trenutek razmisleka je nastal ob Nadjini smrti, vendar me je tudi misel nanjo gnala naprej in sedaj Škrat še izhaja. Za to se moramo zahvaliti predvsem vsem našim neutrudnim in neplačanim sodelavcem.

Nekateri znaki kažejo, da je taka revija potrebna in v naši skupnosti dovolj zanimiva. Bralci, ki se nam odzovejo, so navdušeni nad njo in to nam daje moč za naprej.

Pogovor je zapisala
Helena Jovanovič

Nova agencija TKB pri Stari mitnici



V petek, 5. t.m., je bil za Tržaško kreditno banko pomemben dan. V neposredni bližini Stare mitnice so namreč odprli svojo novo agencijo v središču mesta, ki so jo poimenovali prav — Mitnica. Goste je na otvoritveni slovesnosti pozdravil predsednik upravnega sveta TKB Egon Kraus (kot vidimo na posnetku S. Ferrarija), nato je nove prostore blagoslovil župnik od Sv. Antona Novega don Cividin, spregovoril pa je tudi škofov vikar msgr. Vončina.

V novi agenciji TKB bo delalo kakih osem uslužbencev pod vodstvom Franca Braica in njegovega pomočnika Aleša Roncellija. Z agencijo Mitnica ima TKB pet poslovnih centrov.

Član vodstva KGS Gruden po odobritvi pravilnika za razdeljevanje sredstev

»Kras je treba ohranjati v celoti takega, kot je vedno bil«

Prejšnji teden je deželni nadzorni odbor odobril pravilnik Kraške gorske skupnosti za razdeljevanje prispevkov. Dobili jih bodo javne in zasebne ustanove, priznana in nepriznana združenja, odbori in institucije, skupine prostovoljcev, družine in posamezniki ter razna podjetja, od kmetijskih, turističnih do trgovskih in obrtniških.

Član vodstva KGS Joško Gruden nas je opozoril na nekaj važnih vprašanj v zvezi s sestavo pravilnika za razdeljevanje sredstev.



»V odboru«, nam je dejal, »je predvsem prevladalo mnenje, naj bi omenjena sredstva razdeljevali med aktivne dejavnike na področju Kraške gorske skupnosti. A priori nismo hoteli nikogar izključiti; prispevki bodo razdeljeni tako med kulturnimi društvi kot med gospodarskimi podjetji. Predvsem pa bi želel opozoriti na finančna sredstva, ki smo jih namenili kmetijstvu. Naš pravilnik je tako sestavljen, da smo dali prednost mlajšim. Prispevki so namenjeni v prvi vrsti pravim kmetom, nato polkmetom in končno zadruham. Prepričani smo, da morajo prispevke dobiti tudi polkmetje, torej tisti, ki se ne ukvarjajo izključno s kmetijsko dejavnostjo,

saj tudi oni vzdržujejo Kras in pomagajo ohranjati njegovo podobo.« Joško Gruden je še dodal, da je takšno stališče v nasprotju z zadržanjem zelenih, ki imajo o Krasu precej omejeno predstavo. Kadar kje vrtijo dokumentarce o Krasu navadno kažejo le Rilkejevo pešpot in Glinščico — vse ostalo bi moralo biti po njihovem urejeno na podoben način, je dejal. »Kras pa je treba ohranjati v celoti, takega, kot je vedno bil in torej z vinogradi, pašniki, vrtovi...« Člani vodstva Kraške gorske skupnosti so tudi veliko razpravljali, ali je vmesno, da prosilci za prispevke priložijo tudi davčno prijavo, saj večkrat ni odraz dejanskega finančnega stanja, vendar so se ob koncu odločili, da je potreben tudi ta dokument.

Kar je še posebej pomembno, je nadaljeval Joško Gruden, pa je dejstvo, da so člani KGS zelo jasno poudarili naslednje: omenjeni prispevki morajo dopolnjevati tista sredstva, ki jih država in dežela namenjata kmetijstvu. Kras je težavno področje, zato imajo tisti, ki ga obdelujejo, težje delo kot pa na primer kmetovalci v rodovitni Furlaniji. »Temu se po mojem daje premalo poudarka,« nam je še dejal Gruden »in naši strokovni sindikalni organizaciji — Kmečka zveza in Zveza neposrednih obdelovalcev — bi se morali odločneje zavzeti proti takšni miselnosti.«

Kar zadeva prošnje za podeljevanje prispevkov naj povemo, da jih morajo zainteresiranci posredovati KGS do 31. marca vsakega leta, za ukrepe in dela, ki jih predvidevajo letni programi ali izredni načrti za izvajanje del pa najkasneje do 31. maja. Vsa potrebna pojasnila lahko dobite na sedežu Kraške gorske skupnosti, ki odgovarja na telefonsko številko 040/299026. Urad je odprt v dopoldanskih urah.

(hj)

V zvezi z upadanjem števila otrok v slovenskih šolah je treba opozoriti na primer osnovne šole v Romjanu, kjer se je v prvi razred vpisal en sam učenec. Ta podatek je sam po sebi zelo zaskrbljujoč, vendar pa je situacija le nekoliko boljša če »pogledamo« v vrtec, kjer pa je bilo osem novih vpisov. Na žalost pa se je tudi v preteklosti večkrat dogajalo, da se je na Laškem in slovenskega vrtca v slovensko osnovno šolo vpisalo manj učencev.

V Nabrežini se je v sredo, 3. t.m., sestal novi odbor SKD »Igo Gruden« in ŠD »Sokol« in izvolil novo vodstvo. Za predsednika je bil potrjen Nevenko Gruden, za podpredsednika so izvolili Livia Lesizzo, ostali člani odbora pa so: Niko Pertot (tajnik), Ivan Marušič (blagajnik), Martin Venier (gospodar), Aljoša Terčon (športni referent) in Maja Lapornik (kulturna referentka). Novi odbor bo za soboto, 20. t.m., pripravil tradicionalni družabni večer.

Končno nas niso spregledali

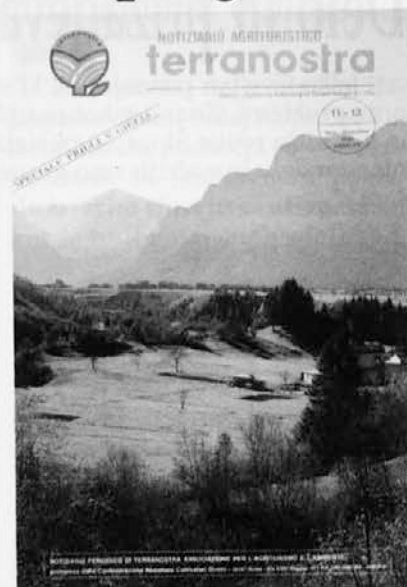
Le malokrat imamo to srečo, da nas vsedrjavni mediji, ki poročajo o dogajanju v Trstu ali naši deželi, ne pozabijo ali celo hote ignorirajo slovensko stvarnost. Zato z radovednostjo prebiram razne članke in reportaže o naših krajih, v upanju, da se bo le našel kak bolj razgledan in morda tudi bolj odprt pisec. Ko mi je tokrat prišla v roke zadnja številka agriturističnega obveščevalca (Notiziario agrituristico) Terra-nostra, sem vsaj deloma le doživel to zadoščenje. Gre za mesečno revijo, ki izhaja v Rimu, v sklopu delovanja Zveze neposrednih obdelovalcev. Zadnja, decembrska številka, je v celoti posvečena Furlaniji Julijski krajini.

Uvodnik nosi naslov »Kompleksna in dinamična dežela v središču nove Evrope«. Pisec med drugim trdi, da ima naša dežela izredne prednosti prav zaradi vloge stičišča med evropskim Zahodom in Vzhodom. Po njegovem gre, za edino deželo, kjer se fizično srečujejo temeljne kulture stare celine in sicer latinska, germanska in slovanska. Zaradi te značilnosti je Furlanija Julijska krajina dobila zelo pomembno kulturno specifičnost, še posebno danes, v Evropi, kjer so padle stare železne zavese in kjer se vse bolj uveljavlja nova kulturna mednacionalna identiteta. Kompleksnost naše dežele izhaja iz bogate zgodovinske, kulturne in jezikovne razčlenjenosti. Isto velja, po njegovih besedah, tudi za jezik, saj gre do jezikovne različice od furlanščine vse tja do narečij slovenskega porekla v obmejnih vaseh, od »beneških govoric« v Trstu pa do slovensščine.

Tudi če je omenjena analiza nekoliko površna in v marsičem netočna, z zadovoljstvom lahko ugotavljamo, da pisec le ni spregledal naše prisotnosti in da je iz članka očitno, da nima predsodkov do slovenske stvarnosti ali do tega, kar »zveni nekoliko slovensko« in toliko buri nekatere tržške nazadnjaške kroge. Že dobra volja veliko pomeni.

Drugo poglavje, ki je posvečeno geografski analizi, prikazuje naravne značilnosti Krasa, sledi daljše poročilo o zaščitenih naravnih področjih, med katerimi je omenjena tudi dolina reke Glinščice in področje pri Pesku. V obširni analizi deželnih vin pisec ni spregledal »dveh kakovostnih vin, ki so jih poznali že v srednjem veku«, in sicer malvazije in terana. Škoda pa, da pri mlečnih proizvodih ni omenjen slovenski sir Tabor.

Drugi del publikacije vsebuje obširen pregled agriturističnih ob-



Naslovnica revije Terranostra

jektov v naši deželi, ki so včlanjeni v Zvezo neposrednih obdelovalcev. Med približno 50 obrati sem zasledil štiri slovenska imena. Pri opisu vsakega so navedene najpomembnejše značilnosti kraja, zmogljivosti, tipične jedi, prodaja domačih pridelkov ter kulturne dejavnosti ali zanimivosti v bližini. Gre nedvomno za koristno pobudo, med drugim dovolj dobro izdelano, ki bo po vsej verjetnosti nekaj doprinesla turističnemu razvoju našega Krasa in celotne dežele. Zveza neposrednih obdelovalcev se v ta namen že dalj časa trudi, da bi na najbolj učinkovit način predstavila tipične kraške pridelke in agrituristično stvarnost.

(Dar)

* * *

»Celovski zvon«

V naše uredništvo je v teh dneh prispela najnovejša številka Celovškega zvona, ki ga štiri krat letno izdaja celovška Mohorjeva družba. Gre za »vseslovensko revijo za leposlovje, kritiko, kulturna, družbena in verska vprašanja«, osnovana pa je, kot piše uredništvo, »na krščanskem pogledu na svet in na kulturni enotnosti vseh Slovencev. Glavni urednik Celovškega zvona je dr. Reginald Vospornik, sodelavci pa so znane osebnosti tako iz matične domovine kot tudi iz izseljenstva.

Najnovejša številka Celovškega zvona je tudi tokrat, kot običajno, odmerila precej prostora razmišljanju o domovini po rojstvu samostojne slovenske države in leposlovju. Objavljeni so prispevki Anje Muck, Jasne Blažič in Alojza Rebule. Nekaj člankov je posvečenih tudi umetnosti ter recenzijam knjig, ki so izšle v zadnjem času. Poseben članek pa je namenjen znanemu koroškemu kulturnemu delavcu, publicistu, pedagogu dr. Valentinu Inzku, ki je januarja praznoval svojo 70-letnico.

Visoki priznanji za pedagoško delo



Na svetoivanski osnovni šoli »Oton Župančič« je bila v ponedeljek, 8. marca, prijetna slovesnost ob podelitvi diplome prve stopnje z zlato kolajno, ki jo je predsednik republike Scalfaro dodelil učiteljici Mariji Ferluga Udovič za njeno dolgoletno in požrtvovalno delo z otroki. Nagrado je slavljenki izročil ravnatelj Joško Baša, nato pa so svoji učiteljici zapeli tudi sami otroci. Dirigirala jim je Marija Ferluga, ki po 37 letih učiteljevanja zapuša šolo.

Enakega visokega priznanja — Reda za zasluge italijanske republike — je bil deležen prof. Bojan Pavletič za dolgoletno uspešno delo na vzgojnošportnem področju. Slavljenec, ki je tudi odličen športni časnikar, ima velike zasluge za razvoj športne dejavnosti po drugi svetovni vojni na Tržaškem. Dal je pobudo za celo vrsto prireditev in za ustanovitev mnogih športnih organizacij. Ob prejemu zasluženih priznanj iskreno čestita učiteljici Mariji Ferluga in prof. Bojanu Pavletiču tudi Novi list. Na sliki: Marija Ferluga med slovesnostjo na šoli »O. Župančič«

(foto S. Ferrari)

Nenadna smrt v Rupi

V 80. letu starosti je iznenada umrl Lenard Kosič iz Rupe. Po poklicu je bil čevljar; že od mladih let pa je bil zelo delaven na kulturno-prosvetnem področju. Bil je član domačega cerkvenega pevskega zbora in moškega zbora Mirko Filej, s katerim je nastopil na neštetihih koncertih. Veliko je znal povedati o delu za ohranitev in krepitev slovenske narodne zavesti za časa fašizma.

Domačini ga bomo pogrešali pri pripravah na vaške prireditve, kot je na primer Praznik frtalje in tradicionalni praznik prvega maja v Rupi.

Naj plemenitemu in zaslužnemu rojaku sveti večna luč. Gospe vdovi in sorodnikom izrekamo občuteno sožalje. Izrazom sožalja se pridružuje Novi list.

»Samovoljno omejevanje temeljne svobode«

Pokrajinsko tajništvo Slovenske skupnosti v Trstu je prejšnji teden ostro protestiralo proti sklepu tržaškega občinske odbora, naj bi se odsej lahko posluževali glavnega tržaškega trga Unità le za »manifestacije, ki imajo velik državljanski, zgodovinski in patriotski ali kulturni pomen«. Ssk je v tiskovnem poročilu v zvezi s takšnim zadržanjem zapisala, da gre za samovoljno omejevanje temeljne svobode izražanja in manifestiranja. Slovenska stranka tudi napoveduje, da se bo na vseh pristojnih ravneh zavzela za razveljavitev tega ukrepa, saj je diskriminatorski za slovensko manjšino. Povsem jasno je namreč, zaradi česa, pravzaprav zaradi koga, je tržaški občinski svet odobril sklep s takšno vsebino.



Zapustil nas je naš dragi

LENARD KOSIČ

Ganjeni ob zvonjenju zvona na Mirenskem Gradu in zvonov domače cerkve se iskreno zahvaljujemo vsem, ki so se v tako velikem številu zbrali pred pokojnikovo hišo.

Iskreno se zahvaljujemo g. župniku Žerjalu za obred sv. maše in za poslovilne besede, g. Pogorelcu iz Mirenskega Gradu in g. Markežiču ter mešanemu zboru Rupa-Peč, pevcem iz Mirna in vsem ostalim za doživeto petje, vaščanom in sosedom za pomoč, vsem prijateljem in sorodnikom, ki so z nami žalovali v teh težkih dneh in vsem, ki so darovali v dobrodelne namene in okrasili grob s cvetjem.

Posebna zahvala vsem, ki so dragega pokojnika pospremili na zadnji poti in se nanj spomnili v molitvi.

Žalujoča žena Marjeta in drugi sorodniki

Smrt glasbenika in univerzitetnega profesorja Mirka Renerja

Z zamudo smo prejeli vest, da je 27. januarja umrl v Marburgu v Nemčiji Mirko Rener. Danes je to ime malokomu znano, ker se je izselil iz Gorice že na začetku 1949. leta. Spominjajo pa se ga tisti, ki so v prvih povojnih letih v Gorici z njim delali in sledili njegovemu živahnemu glasbenemu delovanju. Bil je zborovodja in organist v goriški stolnici, kar ni bilo malo za tako mladega človeka in Slovenca povrh; učil petje na slovenskem učiteljski in nižji gimnaziji. Poleg službenega dela je vodil slovenski mešani zbor in bil prisoten pri vseh pobudah tedanjega razgibanega kulturnega življenja v Gorici, zlasti v okviru mladinskega gledališča, ki ga je vodil Vilko Čekuta. Orkestriral, nastudiral in večidel dirigiral je opere: Angel z avtom A. Mava, Miklavž prihaja J. Gržinčiča in Ribičičevo V kraljestvu palčkov, kjer se je naslonil na klavirsko predlogo M. Kogoja. Pripravil je tudi glasbo za Finžgarjevo romantično igro Divji lovec. Upriporitve teh del v goriškem Verdijevem gledališču so močno odmevale ne samo med goriškimi Slovenci. Žal je ta doba trajala malo. Renerjeva je usoda mnogih naših nadarjenih ljudi, ki so šli po svetu in se je za njimi zabrisala sled.

Rener je bil glasbeni talent, pianist, organist, ki je že kot študent orgel pri zahtevnejših mašah v goriški stolnici, ko je njegov profesor Toniutti vodil zbor, in dober skladatelj. Njegove vokalne skladbe, kakor na pr. O, da ste moje, ve rože škrlatne, Kako si lepa moja Mati, Harfo dal si v mojo roko, Zvezde gorijo, Božična noč so globoko občutene in polne notranjega žara tako v pevski komponenti kakor v bogati orgelski spremljavi, ki spominja na polnost akordnega prijema pri Lajovčevih samospelih. Najbolj znana je Božična noč, ki jo pogosto izvajajo na božičnih koncertih. Njegove skladbe je že v letih 1943-44 objavljal Cerkevni glasbenik.

Po odhodu v Kanado je na glasbeni akademiji v Torontu diplomiral iz orgel in kompozicije in imel veliko koncertov v Kanadi in v ZDA. Vemo, da je potem doktoriral iz nemškega in angleškega jezika in literature, poučeval na raznih collegih ter na univerzah v Marietti in Greensboro. Da je bil dejaven tudi na jezikoslovnem področju, dokazuje študija na 364 straneh z naslovom Language and translation from Cicero to Tytler, izšla leta 1989 pri založbi Rodopi s sedežem v Amsterdamu in Atlanti, kjer strogo znanstveno in pregledno prikazuje kulturno in jezikovno osnovo prevajalske prakse v zahodni Evropi od rimske dobe do razsvetljenstva. Delo je pohvalil New York Times (John Sturrock) in mednarodno glasilo za prevodne študije Target (Antoine Beraman).



Za njegovo življenjsko usodo je važno vedeti, da sovpadajo začetki njegovega javnega delovanja z enim najbolj dramatičnih obdobij naše zgodovine. Ko je bil po študiju v goriškem Velikem semenišču kaplan v Komnu, so partizani na začetku februarja 1944 napadli v Dovcah nemško kolono, ki se je pomikala od Komna proti Rihemberku (sedanjemu Braniku) in pobili nad 80 vojakov. Nemci so se hudo maščevali. Po nekaj dnevih so obkolili Rihenberg, Komen in bližnje vasi in jih požgali. Prebivalce, največ žensk in otrok, preko tisoč, so odpeljali v koncentracijsko taborišče v Neumark na Bavarsko. Rener, ki je bil v službi šele nekaj mesev, in komenski dekan Viktor Kos sta se prostovoljno pridružila nesrečnikom in z njimi delila gorje nemškega jetništva. Po vrnitvi domov julija 1945 se je nastanil v Gorici in tam razvil intenzivno kulturno dejavnost. Za boljše osvetlitev lika naj še povem, da je bil doma s Štjaka, kjer se je rodil 5. novembra 1919, in je brat ravnatelja na slovenskem liceju v Gorici, publicista in kulturnika Milka, ki mu izrekam iskreno sožalje.

Zorko Harej

V Društvu slovenskih izobražencev v Trstu bo v ponedeljek, 15. marca, srečanje z Jerom Vodušek-Starič z Inštituta za novejšo zgodovino v Ljubljani, avtorico knjige **Prevzem oblasti 1944-46**. Začetek ob 20.30.

V avditoriju Muzeja Revoltella v Trstu je bila v četrtek, 4. marca, na sporedu predstavitev italijanskega prevoda enega najbolj znanih romanov Alojza Rebule »V Sibilinem vetru«. Večer sta priredila Založništvo tržaškega tiska in Skupina 85. Na predstavitev sta bila prisotna tudi sam avtor in prof. Diomira Fabjan Bajc, ki je prevedla Rebulov roman.

Pogovor z Damjanom Kosmačem, soustanoviteljem hokejske sekcije pri Poletu

»Hokej na kotalkah - šport, ki pripomore k utrditvi značaja«

Damjan Kosmač, letnik 1971, se je začel ukvarjati s kotalkanjem, ko je bil star 7 let in sicer pri openskem Poletu pod vodstvom priznane trenerja Brleca. Leta 1981 je postal državni prvak v kategoriji naraščajnikov, uspeh je ponovil leto kasneje. Največji zadoščeni pa je doživel leta 1982 in 1983, ko je v kategoriji kadetov osvojil srebrno kolajno na evropskem prvenstvu na Nizozemskem oz. zlato v evropskem pokalu v Palermu. Nato se je večkrat uvrstil na 2. ali 3. mesto na državnih prvenstvih. Aktivno kotalkanje je opustil leta 1989, ko se je po dokončanem visokošolskem študiju na trgovskem zavodu Žiga Zois vpisal na ekonomsko fakulteto na tržaški univerzi.

Lanskega leta je bil med soustanovitelji hokejske sekcije in ekipe pri Poletu, s katero trenutno nastopa v tretjeligaškem prvenstvu. Z njim smo se želeli pogovoriti o njegovi nekdanji uspešni dejavnosti, predvsem pa o hokeju na kotalkah, ki je za nas bolj neobičajen šport.

Zakaj si se pri 7. letu odločil prav za kotalkanje? Ali ni to nekoliko nenavadna izbira za fanta, saj je še vedno živ predsodek, da je ta šport namenjen dekletom?

Ko sem si ogledal neko kotalkarsko revijo, me je zelo navdušila in sem se tudi sam želel preizkusiti v tem športu. Leto kasneje sem že stopil v stik s trenerjem Brlecem pri Poletu in sem se začel aktivno ukvarjati s kotalkanjem.

Glede drugega dela vprašanja: na profesionalni ravni res obstajajo razlike med moškimi in ženskimi, in sicer v korist žensk, med otroki, kjer gre predvsem za zabavo, pa ne vidim bistvenih razlik. Sicer teh predsodkov na lastni koži nisem nikoli občutil, kotalkanje sem vedno pojmoval bolj kot fizičen napor in ne kot umetnostno plesanje. Ko sem se začel ukvarjati s tem športom, je bilo pri Poletu približno sto mladih kotalkarjev, fantov in deklet, s celotne tržaške pokrajine.

Ko si opustil aktivno kotalkanje si se začel ukvarjati s hokejem. Katere so najpomembnejše razlike med tema dvema športoma in katere najlepše lastnosti oz. največje težave pri obeh?

Za nas kotalkarje (op. ur. ekipa v glavnem sestavljajo bivši kotalkarji) je bilo precej težko spremeniti že vkoreninjeno mentaliteto: hokej je namreč skupinska igra, kjer lahko ekipa doseže zmago le z gradnjo igre in ne izključno z osebno iniciativo. Osebno mi je težko primerjati oba športa, ker je zame hokej le razvedrilo (igramo namreč v tretji italijanski ligi), medtem ko je bilo kotalkanje prava življenjska šola in je bilo vsekakor bolj obvezujoče. Pri kotalkanju lahko stopiš na zmagovalno stopničko in je to prav gotovo veliko zadoščanje, hudo pa je, ko ti spodleti. Pri hokeju se veseliš skupaj z ostalimi soigralci (červan doslej zaradi neizkušnosti nismo imeli veliko priložno-

Ta šport je le mlajši brat hokeja na ledu, ki je veliko bolj znan in sodi med najbolj popularne panoge v ZDA pa tudi drugod, med drugim v severni Italiji in v Sloveniji.

Vsekakor se popularnost hokeja na kotalkah veča, v severni Italiji sledi nekaterim tekam tudi po 5.000 ali 6.000 gledalcev, obstaja pa tudi stalna televizijska rubrika po vsedravnem omrežju.

Hokej je manj popularen, ker je bolj specifičen šport. Pri nogo-



Člani Poletove hokejske ekipe. Damjan Kosmač je drugi z leve (v drugi vrsti)

sti), težko pa je sprejeti lastno krivdo pred ekipo, ko npr. zakriži nasprotnikov zadetek.

Trenutno smo si zastavili cilj, da v prihodnji sezoni napredujemo v višjo ligo, vendar so za to poleg športne sreče potrebne tudi primerne finančne zmožljivosti.

Ali meniš, da posvečajo pri nas oz. v Italiji zadostno pozornost temu športu?

Trst je bil nekoč znano hokejsko središče, tržaška ekipa je bila v samem državnem vrhu. Ko ni več pomembnih rezultatov pa se zmanjša tudi zanimanje.

Mi smo prva slovenska ekipa hokeja na kotalkah v zamejstvu in Sloveniji nasploh. Zanimanje za ta šport verjetno obstaja, še posebej med nami, če že zaradi drugega ne, ker je za nas Slovence to nekaj novega. Možnosti za razvoj so velike, pri Poletu name ravajo ustanoviti tudi mladinsko sekcijo za potreben naraščaj. Nekateri mladi se že zanimajo za to pobudo.

Kje so vzroki, da je hokej na kotalkah manj znan šport in da se ni tako razvil kot ostale tradicionalne panoge?

metu ti zadostuje le žoga in ga lahko igraš praktično kjerkoli, hokejisti pa potrebujejo celo vrsto osnovnih pripomočkov, kot so npr. palice in zaščitna oprema. To je precej oviralo razvoj tega športa. Vsedravnna zveza skuša odpraviti to vrzel z nudenjem potrebne opreme mladinskim sekcijam.

Komu bi priporočil ta šport?

Priporočil bi ga vsem fantom od 8. ali 9. leta dalje, ki iščejo pristno razvedrilo in ki jim nogomet ali košarka ne zadostujeta. Gre nedvomno za šport, ki pripomore k utrditvi značaja in veliko pomeni pri oblikovanju prepričanja v lastne sposobnosti.

Kogar zanima hokej na kotalkah se lahko oglasi pri openskem Poletu vsak ponedeljek ali sredo po 20. uri.

(Dar)

Glasbena matica »Marij Kogoj« iz Trsta je konec prejšnjega tedna priredila pedagoški seminar pod vodstvom uglednega ruskega harmonikarskega mojstra in skladatelja Vladimira Zubitskyja. Govoril je predvsem o ruski glasbeni literaturi za harmoniko. Veliki ruski mojster je imel tudi uspel koncert v Bazovici.

NOVICE

Na tržaški Pomorski postaji bo od 24. do 29. marca razstava knjig in grafičnih del »Librografica 93«. Prva prireditelj je bila leta 1989, in je pomemben povezovalni člen raznih knjižnih dejavnosti vseh dežel delovne skupnosti Alpe Jadran, obenem pa tudi promocija za prodajo knjig. Razstava »Librografica« je pomembna tudi zato, kar nudi možnost neposrednega soočanja med avtorji knjig, založniki, tiskarji, tehniki, ilustratorji in ostalimi. Tudi slovenske knjige bodo na tej prireditvi našle svoje mesto.

V soboto, 13. t.m., se bo začel priljubljeni niz zborovskih koncertov z naslovom »Primorska poje«. Tokrat bo ta prireditelj prejel kot v preteklih letih, udeležilo pa se je bo nad sto zborov in raznih pevskih skupin z obeh strani meje. Zadnji koncert bo 4. marca, na sporedu pa je 18 večerov. »Primorska poje« prireja Zdrženje pevskih zborov Primorske in Zveza slovenskih kulturnih društev.

V predavalnici Dijaškega doma v Gorici je bil sredi prejšnjega tedna Beneški večer. Govorili sta urednica Trinkovega koledarja in ravnateljica dvojezičnega šolskega centra v Špetru Živa Gruden ter odgovorna urednica Novega Matajurja Jole Namor. Peli so člani mešanega zbora »Pod lipo« pod vodstvom Nina Specogne, ki so izvedli nekaj slovenskih pesmi iz Benečije. V imenu organizatorjev je prisotne pozdravil predsednik ZSKD za Goriško Rudi Pavšič, ki je predvsem opozoril na vedno ostrejšo protislovensko gonjo v Beneški Sloveniji.

Slovenski klub iz Trsta je v torek, 9. t.m., priredil večer, tokrat posvečen narečni pesnici Mariji Mijot ob mednarodnem dnevu žensk. Mijotova je lansko leto praznovala 90. rojstni dan. O njej je spregovorila prof. Bogomila Kravos, ki zelo dobro pozna umetniški opus in živiljenjsko pot Marije Mijot.

V soboto, 6. t.m., je bil v Prosvetnem domu na Opčinah prijeten zborovski koncert. Nastopil je Dekliški pevski zbor iz Križa pod vodstvom dirigenta Bogdana Kralja. Prišli so na povabilo »domačega« zbora Primorec-Tabor.

Podjetje Pupis iz Sosljana, ki se ukvarja s prodajo pohištva, je pred nedavnim odprlo nove poslovne prostore v Oproju, v zgradbi Ljubljanske banke. Gre za pomemben dosežek, čeprav je družina Pupis že pred tem sodelovala s Slovenijo, pa tudi s Hrvaško.

Martina Legiša iz Mavhinj je prejšnji teden z odliko diplomirala na tržaški filozofski fakulteti. Ob uspehu ji iskreno čestita tudi naš list.

Andersenov »Slavček« za goriške otroke

Igralci Primorskega dramskega gledališča iz Nove Gorice bodo prihodnji teden gostovali na Goriškem z eno najlepših pravljic Hansa Christiana Andersena »Slavček« v režiji in priredbi Marka Sosiča. Predstava je oblikovana tako, da jo je mogoče uprizoriti kjerkoli, traja pa 40 minut. V pravlji nastopata Nevenka Vrančič in Tone Šolar, avtor glasbe je Aleksander Vodopivec, kostumografka Giuliana Gerdol. Niz dvanajstih predstav se bo pričel v sredo, 10., zaključil pa v petek, 19. t.m., ogledali pa si ga bodo otroci z vrcev in osnovnih šol tako v sami Gorici kot okoliških vaseh. Predstavo »slavček« organizirajo v skupnem sodelovanju Kulturni dom iz Gorice, Slovensko stalno gledališče iz Trsta ter Primorsko dramsko gledališče iz Nove Gorice.

»Koroška poje« v Celovcu

V glavni mestni cerkvi Št. Ilj v Celovcu je bil v nedeljo, 7. marca, v organizaciji celovške krščanske kulturne zveze priljubljeni koncert »Koroška poje«, ki je bil letos posvečen 130-letnici smrti škofa A.M. Slomška. Za to priložnost je škofijski kantor prof. Jože Ropitz uglasbil večerice v čast škofu Slomšku, besedilo z naslovom »Reke mojega življenja« pa je pripravil tržaški pisatelj Alojz Rebula. Na zborovski reviji je nastopilo več zborov in solistov pretežno s Koroške, pel pa je tudi Mladinski pevski zbor »Vesela pomlad« z Opčin pod vodstvom Franca Pahajača.

Zdravnik svetuje

Ozke hlače so za moške nevarne

Moška moda so izredno učinkovit in zapleten stroj. Proizvajajo približno 50 milijonov semen na dan, okoli 6 tisoč na sekundo. To se pravi, da zdrav moški vsak dan proizvede dovolj semena, da lahko oplodi eno žensko. Kot vsaka zapletena stvar so moda občutljiva tudi na najmanjše spremembe. Žal danes opažamo vedno več primerov moške nizke plodnosti ali celo neplodnosti. Vzroki so številni in mnogim se lahko brez težav izognemo.

Dr. EDI KOŠUTA

Moda delujejo najboljše pri 35 stopinjah Celzija, se pravi pri temperaturi, ki je nižja od telesne. Prav zaradi tega so postavljena v modnik na zunanji strani telesa, kar omogoči nemoteno uravnavanje njihove temperature.

Ozke hlače kot tudi vsaka vrsta ozkega perila potisnejo moda ob telo, ki ima višjo temperaturo, kar povzroči dvig temperature v modih in tako se proizvodnja semen upočasni ali celo zaustavi. Če to stanje povišane temperature traja dalj časa, npr. če nekaj let nosite preozke hlače, pride v modih do nepopravljivih okvar, kar ima za posledico neplodnost in motnje v proizvodnji hormonov. To pomeni, da dovolj široke hlače in

spodnje perilo, ki omogočijo, da si moda sama uravnavajo temperaturo, in redno spolno življenje, vsekakor pripomorejo k ohranitvi čimboljše učinkovitosti mod.

Tudi patološko razširjene vodnice v modniku povišajo temperaturo v modih in lahko povzročijo neplodnost. Zato vsem moškim od 15. leta dalje svetujem, da gredo na pregled k svojemu zdravniku ali urologu, ki bo lahko ugotovil morebitno prisotnost te okvare. Kdor jo ima, mora takoj na operacijo, ki je zelo enostavna, zahteva le kratek postanek v bolnici in vas reši gotovih in zelo resnih okvar na spolovilih. Poudarjam, da je zelo važno, da pride do operacije čimprej, preden nastanejo nepopravljive okvare. Zato svetujem vsem fantom in možem, ki nimajo še otrok, da naredijo ta preventivni pregled. Vsekakor — če po dveh letih poroke ni še otrok, priporočam, da se obrnete k zdravniku.

Druga zelo nevarna bolezen za moda je mumps. Vsi moški, ki ga še niso imeli, naj se posvetujejo s svojim zdravnikom in naj se cepijo proti tej bolezni, ki med drugim lahko povzroči sterilnost pri moškemu. Tudi stres, onesnažen zrak, kajenje, alkohol, pretirano uživanje kave in nekatera zdravila kvarno učinkujejo na plodnost. Opozoril bi tudi na hormone, ki

jih vse preveč vsebuje meso, ki prihaja iz nekaterih t.i. industrijskih farm. Tu živini dajo hormone, da hitreje rase. Ti hormoni pridejo na naše mize v obliki zrezka in med drugim kvarno delujejo na moda. Zato se pri nakupu mesa posvetujte z mesarjem o kakovosti proizvoda. Izbirajte raje belo meso (puran, piščanec, zajec) in seveda ribe, predvsem tiste, ki živijo v zelo mrzlih vodah. Za plodnost so zelo nevarne tudi spolne bolezni, ki jih je treba vedno temeljito pozdraviti.

* * *

V DSI predstavili knjigo prof. Merkušja

V Društvu slovenskih izobražencev je bil v ponedeljek, 8. t.m., večer posvečen najnovejši knjigi prof. Pavleta Merkušja »Svetniki v slovenskem imenoslovju«, ki je izšla pri tržaški Mladiki. Vrsto mesecev je ta študija izhajala kot priloga revije Mladika preden je izšla v knjižni obliki. O delu sta spregovorila priznana imenoslovca iz Ljubljane Franc Jakopin in Janez Keber. Predvsem sta poudarila, da gre za pomembno delo, ki ga bodoči imenoslovci ne bodo mogli prezreti. Prof. Merkušja pa je na tem večeru povedal nekaj besed o težavah, na katere je naletel pri zbiranju gradiva ter se zahvalil vsem, ki so mu pri tem delu pomagali.

Janko Jež

Giani Stuparich

(3) Ob stoletnici njegovega rojstva (1891-1961)

Januarja 1926 začne izhajati v Florenci revija *Solaria*. Urejuje jo Alberto Carocci. Pri njej sodelujejo zgolj pisatelji, ki jih odlikuje umetniška, moralna in civilna tehtnost. Revija objavi leta 1926 Stuparicheva spisa *Disarmonie* in *Scirocco*, leta 1928 monografijo o *Sabi*, leta 1928 in 1929 pa monografijo o *Svevu*. Leta 1929 napiše članek *Italo Svevo sei mesi prima della sua morte*, leta 1929 že objavljeno povest *Una mattina di marzo a Miramare*, leta 1930 *La Via del Purgatorio*, nato odstavke iz *Stefano Premuda*, ki ga je v celoti objavil šele leta 1941 v reviji *Letteratura*. Leta 1932 je sestavek *La casa tranquilla* spet vključil v povest *Donne nella vita di Stefano Premuda*.

Turinska založba Buratti objavi leta 1929 v svoji zbirki Scrittori contemporanei Stuparicheve povesti *Racconti*.

Pomembno za Stuparichev umetniški razvoj je njegovo sodelovanje pri uglednem dnevniku *La Stampa* v Turinu. Zato mu ni težko izdati več antoloških zbirk s spisi iz te dobe: *La fine di un vecchio capitano* (1933) in *Nuovi racconti* (1935). Povest *La grotta* mu leta 1948 prinese I. nagrado.

Leta 1935 se loti pisanja romana *Ritorneranno*. Dovršil ga bo leta 1939. V njem se avtor spušča v globoko razmišljanje o svojem življenju v Trstu, ki se prepleta s spomini na družino, posebno na brata Carla in nepozabno mater.

DRUGA SVETOVNA VOJNA

Roman *Ritorneranno*, ki je izhajal v nadaljevanjih v Federzonovi reviji *Nuova Antologia* med 1. januarjem in 16. majem 1941, izide v knjižni obliki še v istem letu. V romanu naletimo na služkinjo Berto, tržaško Slovenko, ki ji gospodar Marco Vidali skuša dopovedati, da bi se Slovenci morali povezati z bratskimi čustvi s Srbi in se z njimi in Hrvati spojiti v večjo nacijo. Glede te spojitve pa Stuparich ni bil nič kaj daljnoviden kot glede spojitve med Čehi in Slovaki. V obeh primerih je ubral popolnoma drugačno pot od one, ki

sta se zanjo odločila prizadeta naroda Slovencev in Slovakov. Ne smemo pozabiti, da je Stuparich to napovedoval, ker je zares pričakoval, da bo do tega prišlo, kajti le v stopitvi Slovencev s Srbi bi se po njegovem mnenju Slovenci lahko odpovedali iredentizmu glede Primorja in se predali neizbežnemu postopku akulturalizacije in asimilacije. Skratka z njimi bi se zgodilo to, kar se je po letu 1866 zgodilo z Beneškimi Slovenci.

Roman je v javnosti naletel na prijazen odmev. Leta 1944 je doživel že sedmo izdajo.

Silvio Benco piše 2.9.1941 v listu *Piccolo*, da je *Ritorneranno* roman o prostovoljstvu med osvobodilno vojno v Julijski krajini. Federico Pagnacco pa v reviji *La Porta Orientale* zatrjuje, da je Stuparichev roman popolnoma tuj duhu julijskih in dalmatinskih prostovoljcev. Tiskati ga, medtem ko se Italija bori v najhujši vojni svoje zgodovine, je za Pagnacca izdajstvo. Roman ni izraz ne tržaškega in niti italijanskega duha. Pagnacco primerja Stuparicha z Italom Svevom. Njuna težnja po analizi in introspekciji odkriva duhovne in psihološke značilnosti plemena brez miru, plemena, ki ni italijansko.

Leta 1942 Stuparich napiše več povesti *Notte sul porto*, *Pietà del sole*, *Giochi di fisionomie* in *Stagioni alla fontana*.

Stuparich mora leta 1942 zaradi rasistične zakonodaje zapustiti šolo. Nacistom ni zadostovalo, da se je njegova žena dala krstiti, nakar sta se tudi cerkveno poročila pri Sv. Antonu Novem. Nič ni zaleglo, da je Stuparich z veliko ljubeznijo pisal o svoji materi, ki se je komaj sedemnajstletno dekle poročila z njegovim očetom Marcom, zato se skoraj še ni mogla pravilno zavdati svojega judovskega porekla, kajti v družini je vladalo krščansko vzdušje in vsi trije otroci so bili krščeni. Tedanji vplivni prosvetni minister Bottai se zanima za Stuparichev primer. Stuparich je nato dodeljen Šolskemu skrbništvu kot vodja Pedagoškega središča, kjer bo ostal do upokojitve leta 1957.

Pregon zaradi judovstva ga je zelo potrl in prizadel, vendar se ob izbruhu vojne približa reviji *Primato*. Giuseppe Bottai je hotel zanj pridobiti tudi solidarnost intelektualcev, ki naj bi s tem dokazali politično in moralno trdnost države v drugi svetovni vojni. Boljše stvari v reviji *Primato* so: *L'Isola*, *L'addio* in *Ragazze romantiche*. Stuparich sodeluje pri tej reviji skoraj do Mussolinijevega padca. Medtem sta se hčeri Giovanna in Giordana poročili, sestra Bianca pa je umrla za hudo boleznijo.

Delo in prizadevanja za tiste...

◀ III 3

Nekoliko pičlejši je odziv v medijih. Tedniki beležijo sicer naš izid, dnevnik pa nas ne omenja že vrsto mesecev. Častna izjema je bila, menda, božična številka. Tisti odziv, ki ga pa morda vi mislite, je verjetno odkupni oziroma naročniški odziv. S tega zornega kota ni vse tako, kakor bi si pričakovali. Rednih naročnikov imamo toliko, da z njihovo pomočjo odplačamo stroške za dve letni številki Škrata. Deželni prispevek za lansko leto, ki naj bi ga prejeli po marcu, nam bo plačal poštno stroške. Za odplačilo stroškov ostalih (10) številki pa si bomo morali zavihati rokave, če nam deželni zakon 46 ne bo navrgel pravične vsote. Vsekakor pa Škrata pošiljamo na vse slovenske šole v Deželi Furlaniji-Juljski krajini in mnogim ustanovam ter posameznikom tudi v Slovenijo, na Koroško in v Porabje.

Katera je, po Vašem mnenju, največja vrzel na vzgojnem področju tu pri nas?

Na vzgojnem področju je po mojem mnenju največja vrzel ta, da pride vse pred objektom naše vzgoje — otrokom. Vse je bolj pomembno kot otrok sam in to, kar mu je v resnici potrebno: birokratske obveznosti šolskih oblasti, službeni urniki staršev, sindikalne pravice vzgojiteljev, prednost službe pred vzgojo otrok, ki je precej značilna za naše očete, čakanje, da nam bo javna uprava dala to, kar bi z lastno iniciativo lahko sami dosegli že prej, v korist otrok...

Zorni kot vzgoje bi morali korenito zaobrniti in gledati tudi iz stališča, predvsem pa iz potreb tistih, ki jim je vzgoja namenjena.

Za konec še vprašanje, ki sicer ne zadeva vašega dela, je pa v teh dneh še aktualno. Mislim na praznovanje 8. marca, ki je bilo letos, tudi zaradi grozljivih dogodkov na ozemlju nekdanje Jugoslavije, drugačno kot prejšnja leta. Kakšen pomen ima danes po Vašem sploh še Dan žena?

Če je dan žena le dan, ki je posebej zabeležen v koledarju kot dan spomina, kakor kak svetnik, je to lahko čisto v redu. Sicer pa je moj dan žena katerikoli dan v letu. Osmega marca nisem nikoli posebej praznovala, še najmanj pa od takrat, ko sem kot študentka v Ljubljani izpred petindvajsetih let videla po praznovanju pijane in pobruhanne ženske na ulici. Vsak dan v letu pa gradim skupaj z drugimi ženskami in moškimi posebej z moškimi, s katerim delim življenjsko usodo, take dneve, ki jim ni potreben predznak moški ali ženski dan. Vsakdanjik prinaša predvsem skupne izzi-ve in ne le specifične.

Prepričana pa sem, da bi bil danes poleg raznih feminističnih izbruhov, ob resničnem nasilju, ki ga lahko trpi ženska, toda tudi otrok in ne-bogljeneži moški, pa ob raznih Moanah, Cicciolinah in podobnih utelešenih objektih naslade, ter spričo grozodejstev, ki se nam odvijajo pred pragom, bolj ustrezen in odgovarjajoč Dan razsodnosti in zdrave pameti. S tem seveda ne mislim ničesar odvzemati tistim, ki še verjamejo v Dan žensk.

Nevarnost novih razlastitev



Tržaški občinski svet je pred kratkim odobril predlog za nadaljevanje izvrševanja načrta za ljudske gradnje, ki naj bi bile pri Sv. Ivanu in na Kolonkovcu. To pomeni, da grozijo nove razlastitve — računajo, da naj bi za gradnje potrebovali 20 tisoč kvadratnih metrov obdelovalnih površin, kar bi predvsem na Kolonkovcu pomenilo konec tradicionalne vrtnarske dejavnosti. Proti temu načrtu so ostro protestirale razne slovenske organizacije, ki se ukvarjajo s kmetijstvom, in politični predstavniki naše manjšine. Vložili so pritožbo na Deželno upravno sodišče. Na sliki: (foto Magajna) pogled na Kolonkovec

Deželna komisija Slovenske skupnosti za kulturo in občila vabi na

JAVNI POSVET O NAŠI KULTURI

v petek, 12. marca 1993, ob 16.00
v Motelu AGIP v Devinu.

Na sporedu bosta razpravi o položaju in perspektivah naših osrednjih kulturnih ustanov ter o ustvarjalni in umetniški moči naše kulture.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« -
Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954,
štev. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Bojan Brezigar,
Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago
Legiša (glavni in odgovorni urednik),
Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar
in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst,
tel. 040/772151.

NEMŠKA ZASEDBA TRSTA

Po brezpogojni predaji italijanske vojske 8.9.1943 Nemci zasedejo Trst in Primorje. Hitler to ozemlje takoj priključi Nemčiji kot Adriatisches Küstenland-Jadransko Primorje. S tem je nemško pangermanistično gibanje doseglo svoj stoletni sen, to je prodor do Južnega morja. Tržaška Rižarna postane eden od najbolj krutih nacifašističnih lagerjev smrti.

V Italiji so tedaj še delovala številna taborišča, kjer so ječali Slovenci v najtežjih življenjskih pogojih. Ali se je Giani Stuparich zavedal, da je italijanska vojska postopala s Slovenci in Jugoslovani prav tako kot nemška? Njegovi sardinski grenadirji, ki jim je kot prostovoljec v prvi svetovni vojni pripadal in bil ponosen, da jim je načeloval kot oficir, so v Ljubljani počenjali prav isto kot Nemci drugod: streljali so talce, zapirali zavedno slovensko mladino in može, požigali slovenske vasi, posiljevali žene in dekleta, uničevali kmetije in razdejali gospodarstvo. Mussolinijev zet grof Ciano je v svojem dnevniku zapisal, da bodo Slovence po vojni preselili na Sicilijo, kjer ne bodo več nevarni, tedaj Ljubljansko pokrajino pa naselili z dosluženi vojniki, ki so se borili za fašistično zmago. V Ljubljani so tedaj že ustanovili organizacijo Emona, ki je začela to naseljevanje pripravljati z nakupovanjem zemljišč, ki so jih zapuščali nemškutarski Kočeverji in se prostovoljno javljali v »elitno« Prinz Eugen SS Division.

Vse to je Stuparich prav gotovo vedel. In to ga je še prav grenilo. V Pragi je imel priložnost, da se je iz raznih virov seznanil s slovensko zgodovino. Slovenci so se dolgih 400 let sistematično, in to v najtežjih okoliščinah, prizadevali, da bi se zedinili in osamosvojili. Giani Stuparich je zato opozarjal na nevarnost slovenskega iredentizma in s tem tudi hrvaškega glede vsega ozemlja, ki ga je Italija po prvi svetovni vojni zasedla: Gorico, Trst, Reko in kvarnerske otoke z Zadrom. Stuparich je slovenski iredentizem poznal, sicer ne bi bil nikdar izjavil, da je zadovoljen z Rapalsko pogodbo iz leta 1920, ki naj bi temu osvobodilnemu hotenju napravila konec. Ni pa računil z drugo svetovno vojno, ko je slovensko osvobodilno gibanje doseglo tak razmah, da je slovenska vojska v sklopu jugoslovanske armade nagnala Italijane, od koder

so prišli, in sama zasedla Trst. Tega nam v svojem iredentističnem ponosu ni mogel odpustiti. To sem občutil tudi jaz, ko sem ga po svojem povratku v Trst šel pozdravit. Sprejel me je hladno, čeprav je bil najin razgovor korekten.

Stuparich je bil z Biagiom Marinom za časa nemške zasedbe Trsta član italijanskega CLN-Comitato di liberazione nazionale. 25.8.1944 so med racijo aretirali tudi Stuparicha z ženo in materjo. Zaprli so jih v Rižarno. Tržaški prefekt Coceani, župan Pagnini in škof Santin so verjetno dopovedali Regierungspraesidentu Wolseggerju, da bi aretacija Stuparicha in njegovih najožjih svojcev prav gotovo naletela v javnosti na najbolj ostro obsodbo. Dne 31.8.1944 so bili vsi trije Stuparichi na svobodi. Pred vrati Rižarne jih je čakal Biagio Marin, ki je Elodyi in Giselli galantno poljubil roko.

Stuparichevo razpoloženje si je lahko predstavljati. Bil je oropan vseh idealov, za katere je živel in pisal. Začel je propadati in začel životariti samo od spominov.

Istega leta je Giani Stuparich pripravil že drugo izdajo *Novi Racconti*, med katere je vključil še neobjavljene povesti *Povero Cincinnato*, *L'addio*, *Ragazze romantiche* in *L'altra riva*.

STUPARICHEVO PREROJENJE Z ANITO PITTONI

Anita Pittoni je bila energična ženska, ki se je uveljavila na področju upodabljalne umetnosti z izdelovanjem prefinjenih tkalskih umetnin in dekorativnih predmetov. Bila je tudi narečna pesnica (*Fermite con mi* — 1962). Verjetno ima pa mnogo večje zasluge kot pobudnica raznih kulturnih dejavnosti v Trstu. Vrh je dosegla leta 1948 z ustanovitvijo založbe *Zibaldone*, s katero je še tesneje navezala nase tržaške književnike.

Njeno stanovanje na vogalu Borznega trga in ulice Cassa di Risparmio je sčasoma postalo središče kulturnega delovanja v obliki kulturnega krožka. V isti palači je svojčas Domenico Rossetti zbiral tržaške razumnike in dal pobudo za ustanovitev društva *Società della Minerva*, ki še vedno deluje.

(dalje)